

DOMAČI GLASOVI

Stev. 2,
Celovec, 7. VII.
1945.

KAKO JE BIL NARTE VELIKONJA OBSOJEN NA SMRT

V nedeljo dne 24. junija je bil pred komunističnim "vojaškim sodiščem" v Ljubljani obsojen na smrt in ustreljen slovenski pisatelj, iskren katoličan, goreč Slovenec in po svojem sreču nenavadno plemenit in socialno čuteč mož. Narte Velikonja je v slovenski javnosti užival velik ugled ne le kot pisatelj, temveč še mnogo bolj kot moški značaj, ki je bil odkrit in dober hkrati, kakor malo kdo. Kot družinski oče je očetovsko skrbel za vzgojo svoje mnogoštevilne družine, kar pa ga ni zavrlo, da ne bi bil v skrbi za dušni blagor svojih otrok in slovenske mladine sploh, vkljub nevarnosti za svoje življenje, odločno nastopil zoper zločinsko početje komunistične OF. To mu je nakopalo smrtno sovraštvo teh oblastnikov, ki so takoj, ko so prišli v Ljubljano zgrabili bolnega moža, ga vrgli v ječo, postavili pred svoje "sodišče" in nato pred puške svojih klavcev.

Narte Velikonja je mrtev. Umrli je kot mučenik za svojo sveto idejo. Vsakdo, ki je tega moža poznal, ve, da se s politiko ni pebal, da ni imel nobenega stika ne z laškimi fašisti, ne s nemškimi nacisti in da je bil prav tako iskren nasprotnik teh zmotnih in pogubnih gibanj kakor je iz svojega najglobljega prepričanja nastopal zoper komunizem. Saj je kot dosleden katoličan vedel, da vsa ta gibanja vsak narod prej ali slej privedejo v pogubo, kot katoliški razumnik je vedel, da je sveta Cerkev obsodila vsa ta gibanja. Zaradi tega je smešno, če se ga kot filofašista postavili pred sodišče in dali ustreliti prav tisti ljudje, ki so od vsega početka OF s fašisti sočelovali in od njih sprejemali orožje, kakor so kasneje uživali podporo od SS-ovcev in Gestapovcev.

Narte Velikonja je padel kot katoliški značaj, ki je komunizmu s svojim katoliškim idealizmom bil v napotje in živa vest. Bali so se njegove odkrite in ostre sodbe, zato so pohiteli s svojo "sodbo".

Žal nam je vsakega človeka, ki ga je naš narod v tej največji vihri vseh časov zgubil, dvakrat žal toliko dobrih mož in fantov, ki so padli za svoje svete ideje, še mnogo bolj pa žal za moše take vrste, kakor je bil Narte Velikonja. On ni bil edini med najboljšimi, ki je padel, prav gotovo pa je, da bo njegova po nedolžnem prelita kri seme, iz katerega bo zrastel nov rod odločnih slovenskih mož, ki bo slovenskemu narodu prinesel novo pomlad, ko bodo minule te prehodne vihere.

Slava bodi spominu in žrtvi mučenega Narte Velikonja! Večen bo njegov spomin med slovenskimi brati in sestrami!

IZ ZASLIŠEVANJA .

Pred sodiščem je Narte možko in odločno povedal svoje prepričanje komunistom v brk.

Kakor povzemamo iz komunistične "Ljudske Pravice" od 26. junija, je "predsednik vojaškega sodišča" od obtoženega Narteja Velikonja najprej pozval, naj kratko označi svoje načelnomišljenje, nakar je Velikonja izjavil:

"Računal sem, če je Srbija čakala na osvoboditev 500 let, zakaj potem ne bi mi čakali vsaj 5 let. Na to sem izjavil, da točno vem, kdo bo zmagal in sem neštetokrat v radiu in drugod izjavljal, da Nemčija in Italija zmagati ne moreta. Nato je stopila v vojno Rusija. Potem sem pa mislil: To je komunizem! In komunizem ne more zmagati. Nemčija in Rusija se bosta toliko časa tepli, da bosta ostala dva repa. Tudi v

svojem spisu sem napisal o dveh ribniških psih, ki sta se toliko časa grizla, da sta ostala samo dva repa. Pričakoval sem, da bosta Anglija in Amerika ostali toliko močni, da bosta zasedli naše kraje.

Predsednik: "Kaj pa zdaj mislite?"

Velikonja: "Drugi vzrok, zakaj sem rekel, da moramo čakati, je bil ta, ker so me bolele goriške meje. In sem rekel: Anglija ne bo, s. prestop mignila in bomo morali sami zasedeti meje. Zato moramo čakati in ne se med seboj boriti. Ko sem pa zvedel za OF, da jo vodijo komunisti, sem rekel: Zraven me ni! Zvedel sem, da so se proti partizanom osnovali prvi odredi poštenih fantov." - Tukaj poročilo komunističnega glasila pušča luknjo ter ne navaja, kaj jim je Velikonja tukaj še naštel, zato prehaja kar na Nemce in Rupnika ter začne govoriti o neki "zmoti", ko je Velikonja na predsednikovo vprašanje odgovoril:

"To je bila seveda zmeta."

Državni tožilec: "Torej priznate, da ste se zmotili v svoji ideologiji?"

Velikonja: "V ideologiji se nisem zmotil, ampak pri svoji taktiki. Drugo, kar je bilo pri meni odločilno, je bila mistična vera pomagati ljudem. Če upoštevamo armado, ki dela nemire, sem delal napačno, nisem pa delal napačno v duhu katoliške in humanitarne misli." Tukaj je v poročilu spet logična luknja. Očitno so ga zdaj začeli spraševati o socialni pomoči in njenih podporah. Tudi tukaj je Velikonja moško nastopil, ko ga je predsednik vprašal:

"Saj nekem ste morali dajati in po svoji napačni ideologiji ste redili take, kakršen sedi zraven vas."

Velikonja: "Nisem gradil na zločinu, ampak proti njemu! Nalogo sem imel samo izločiti izrazite komuniste in tiste, ki imajo rdečo pomoč. Ne rečem, da to navodilo meni ni bilo simpatično pri izrazitih komunistih."

Predsednik: "Očita se Van, da ste bili fanatični belogardistični vodja - kot politik, pisec člankov, avtor brošur itd."

Velikonja: "To sem bil, ampak ne kot član vodstva."

Predsednik: "Ali mislite, da ste se v vaši ideologiji zmotili?"

Velikonja: "V ideologiji (načelih) se nisem zmotil, ampak v taktiki, ker sem pričakoval drugačnega konca."

Državni tožilec: "Kaj naj bi bil vzrok vašega nasprotja do OF?"

Velikonja: "To, da katolicizem ne more sodelovati s komunizmom."

Državni tožilec: "To je vaša propagandna trditev. Komunisti, kolikor je vsem znano, verske svobode ne krata nobenemu. V resnici se pa bore proti temu, da bi kdo izrabljajl versko prepričanje za svoje politične namene. Torej bi prišli do zaključka, da so ti (komunisti) prav zaprav branitelji svobode vesti."

Navedli smo iz zasliševanja po komunističnem glasilu nekaj važnih Velikonjevih izjav, zaradi katerih je bil ustreljen,

Vpričo smrti je ostal miren in odgovarjal kot mož, ki ve, da iz njega govori resnica.

MORILCI SE IZGOVARJAJO .

Komunistična "Ljudska pravica" v dveh člankih skuša opravičiti to krvavo sodbo. Neki Dušan Pirjevec je napisal uvodnik, v katerem hvali in slavi smrtno obsodbo nad Velikonjem, ko piše:

"Sodba je izrečena. Izrečena je v imenu slovenskega naroda. Med tem ko po nekod po svetu ščitijo vojne zločince, jim pomagajo, da lahko uidejo pred pravico, pa je slovenski narod z vso potrebno odločnostjo izrekel 11 obsodb... Pred sodiščem so stali... tudi ljudje, ki so hoteli s podlim licemerstvom opravičiti narodno izdajstvo... ter ga ustoličiti kot edino zveličaven; z nauki katoliške vere skladen narodni program.

Počotje licemercev kova Narte Velikonje je rodilo ogromno gorjar. V teh ljudeh se je zbralo vse ono, kar je bilo v stoletjih zgodovine slovenskega naroda propadlo... Ineli smo izdajalce Sušteršiče, Coste,

Korošce, tako gnusnih kreatur pa še nismo imeli. Narte Velikonja je obsojen na smrt. Z njim so na smrt obsojeni tudi vsi Sušteršiči, vsa tista lopovščina, ki je pod plaščem katoliške vere in z blagoslovom škofa pripravljalna eno največjih katastrof v zgodovini našega naroda... V tej lopovščini se je do svojega viška stopnjevala vsa pokvarjenost liberalnih demagogov, vsa izprijenost uradnih politikov in vse jezuitsko hinavstvo in nesramnost Sušteršiča in Korošca.

Pravici je zadoščeno. Še je kje kakšen Narte Velikonja, toda mi jih bomo našli. Mi vemo, da škof Rožman ni slučajno postal okupatorjev pomočnik, Mi vemo, da so se še njegovi predniki in učitelji, Korošci in Natlačeni vezali s fašizmom..."

V tem in takem tonu besediči ta mladi moč, ki mu je malo manjkalo, da še dr. Janeza Kreka in dr. Sušteršiča ni prištel k "Fašistom."

Tako se morilci izgovarjajo, da svojo nedolžno žrtev še po smrti onečašćajo.

Na 3. strani isti list prinaša o tej morilski sodbi še en članek, v katerem spet pravi:

" Razni reakcionarni krogi (kdo so ti, tega list ne pove) te dni na dolgo in široko razpravljajo o krivdi in odgovornosti vojnih zločincev ter o postopku z njimi, te zločince varujejo in negujejo po hotelih, da bi jih zaščitili pred ljudsko sodbo... V nasprotju s temi nazadnjaki pa je naša ljudska oblast takoj v začetku pristopila z vso odločnostjo k sojenju vseh vojnih zločincev... V tem dejstvu vidimo ponovno potrđilo demokratičnosti naše narodne oblasti."

Dragoceno priznanje! Komunistična "demokracija" - tvoje ime je nasilje, teror in kri!

"NARTE VELIKONJA SI JE PISAL SODBO SAM!"

" Slovenski poročevalec " od 26. junija pod gornjim naslovom prinaša tri odlomke iz Velikonjeve knjige " Malikovanje zločina:"

" Nobene žal besede ni bilo zoper umor dr. Natlačna; morilca, kriveca in povzročitelja tega gorja in te grozne nesreče ni nihče obsodil... Z veseljem so ugotavljali, da je atentator na Kapnika ubežal, ubežal atentator na Emmerja, na dr. Erlicha in vse druge, kajti še danes nimas kriveca, kolikor jih ni še dosegla božja roka."

Kadar na vse to pomislim, sem ves iz sebe in od gneva na one, ki so to zakrivili, ki so dajali potuho, ki so poslali svojece v hribe... Zgrozil sem se, ko mi je " hudičeva botra " rekla, da bi se ne smeli imenovati ljudje, ki imajo koga v hribih. Da bi se ne smeli imenovati ljudje, ki so dali in ki dajejo potuho morilcem in roparjem. Zgrozil sem se, ker sem pomislil, da ljudje ne bi smeli izvedeti, kaj je naš narod pretrpel in kaj trpi, kaj trpi in od koga trpi? In časopisi ne bi smeli imeti te pravice? Če je morda imenovani sam res osebno nedolžen, mora odgovarjati kot član nekega občestva, če drugega ne, kot član družinskega občestva. Kajti dajal je vsaj potuho, kaj spregledal ali kaj zanemaril! Ali morda meni, da to nič ni?"

" Tu ni več obzira! Sredi državljanske vojne smo in v vojni ni mesta niti za čustvo prijateljstva, ni več čustva obzirnosti... Slovesno izjavljam: Take svobode ne maram! Z zločinci ninam nič skupnega in te svobode ne maram, kajti zločina ne maram. Jaz še enkrat razločno in nedvoumno izpovem: Svobode, kjer bi mi zločinci krojili pojme o raznih moralnih in etičnih načelih, ne maram! Zame bi bilo najhuje, če bi moral na svoje oči gledati, da so na oblasti tisti, ki so priklicali na naš narod tako nesrečo, da jo ne bodo mogla popraviti tri pokoljenja. Take svobode ne maram! Ne maram je dočakati! Zaradi tega si sami obrazložite, odkod meni ta fanatičnost. Ne maram doživeti tega komunističnega raja. Če danes ali jutri padem, bi bil moj padeč večje propagandne vrednosti, kakor vsa moja predavanja. S smrtjo bi si pa glede mojih predavanj nič ne pomagali, kajti predavanja imam že vsa spisana in bi s smrtjo pridobila na vrednosti in udarnosti. Zločinci, z zločinci pa, ki so spremenili Finžgarjev stavek " Boga otroci, domovini sinovi, nikomur hlapci!" v sramotno geslo: " Boga neizprosni sovražniki, v domovini morilci, roparji in požigalci, komunističnih kriminalnih zločincev hlapci " - s temi

zločinci niman nič skuraj. Med menoj in njimi je samo smrt."

Vso svojo odločno protikomunistično usmerjenost, ki izvira iz npravno neoporočene miselnosti, ki se ne more sprijazniti z umori je položil Velikonja v te stavke. Da jih komunisti zdaj pod tem naslovom ponatiskujejo, je dokaz, da je zaradi tega moral umreti.

IZGLEDI ZA NASO BODOČNOST. Naši prijatelja iz Rima so nam pisali sledeče: "Verjetno bomo morali še zimo preživeti v tajini. Imamo pa občutke, da bo Jugoslavija med prvimi deželami, v katerih bodo Zavezniki skušali levičarsko diktaturo razredčiti in omiliti. Vendar pa ni še prav nič jasno, ali bodo to delali za celo bivšo Jugoslavijo ali le za njene dele. Oficialno doslej Angleži izjavljajo, da hočejo vzdržati Jugoslavijo kot tako."

VPRASANJE NASE ZAPOSILITVE je še vedno zelo težko. Vzroka sta dva: 1./ Nemci ne želijo, da bi se slovenski bivel na Koroškem okrepil, in 2./ tudi Angležem to ni prav, ker bi Tito Koroško zahteval zase, če bi se v njej slovenstvo pomnožilo. Tako je v jedru Tito kriv, da se Slovenci na Koroškem ne moremo bolj uveljaviti in slovenska misel ne prosteje razmahniti. - S tega stališča moramo presojati dejstvo, da imajo pri zaposlitvi na Koroškem druge narodnosti po nekod prednost pred nami. V bližini taborišča pa ni cvir za zaposlitev, ker taboriščnik lahko prihaja spat v taborišče. Saj je v vseh taboriščih sedaj dovoljen brez dan prost izhod.

NIKAR NA SVOJO ROKO! Nekateri občine v Avstriji zbirajo prijave delavcev za Brazilijo in kakega slovenskega nastronca tudi vleče, da bi se prijavil. Pripomnili bi le sledeče: 1./ Brazilija je tropska dežela in njeno podnebje za nas ni nič kaj primerno zlasti še zaradi rumene mrlice, ki tam razsaja. 2./ Kdor gre na svojo roko v tujo državo, se bo moral tam priglasiti jugoslovanskemu konzulatu, ki so vsi v rokah titovcev. Od njih naši ljudje gotovo ne bodo mogli pričakovati zaščite in tako jih bodo lahko tujei neusmiljeno izmозgavali. 3./ Če bo naše begunstvo trajalo dalje časa, bo slovensko vodstvo gotovo poskrbelo za vse nas primerno zaposlitve, vendar tako, da se bo prej s poslanštvom dotične države podrobno dogovorilo o pogojih in o garancijah, da nas nasilno ne izroči titovcem. Skrbelo bo tudi, da bomo Slovenci kolikor mo-

goče skupaj. - Kdor pa na svojo roko odhaja kamorkoli ne bo mogel računati na pomoč slovenskega begunskega vodstva.

SMRT V NAŠIH VRSTAH. V Celovski bolnišnici je 29. junija umrla ga. Marija Rožina, roj. Krese. Pokopali so jo 30. junija v Podljubelju. Prevoz je preskrbel angleški rdeči križ, ki je tudi plačal pogrebne stroške.

IZ ITALIJE.

IZ TREVISA nam poročajo, da je v tankajšnjem taborišču ca. 1500 Slovencev - beguncev, vodi jih čupnik g. Skulj. Tuđi tam razmere v taborišču niso bistveno drugačne kot po naših taboriščih na Koroškem.

DRACINJA V ITALIJI je zelo velika. Tam lahko živi le, kdor ima dovolj denarja (marelice 40 - 50 Lir, vino 100 - 120 Lir).

O IZROČITVI DOMOBRANCEV S PRIMORSKEGA nam na naše posebno vprašanje poročajo iz Trevisa, da jim tankaj ni nič znanega. Pač pa vedo, da je po raznih krajih Italije 10.000 - 12.000 raznih slovenskih in srbskih vojakov (domobranci, četniki, Zmagoslavova skupina i.p.)

ZAPOSILITEV V ITALIJI je zelo težko dobiti. Bivanje izven taborišča je zelo nepriporočljivo, ker so tankajšnji komunisti zelo aktivni in smejo javno nastopati. Nekaj naših ljudi - beguncev so že streljali, vendar doslej še niso izvedeli, da bi tudi koga ubili.

ZIVLJENJE V TABORIŠČU V TREVISU je zelo razgibano. Imeli so 7 novih maš. Vsaka maša je posebej poskrbela za svojega novomašnika. Priredili so tudi akademijo na čast Poljakom, ki žive v sosednjem oddelku taborišča in so napram naši mladini zelo gostoljubni in darežljivi (večkrat jih pogoste s kakaom in drugimi priboljški). Na akademiji je sodeloval mešani zbor, otroški zbor tercet sester Pinkovih, solist g. Kos in pod. Izhod iz taborišča je prost ves dan do 9 ure zvečer. Nekateri hodijo tudi na "kopanje", tako namreč inen jejo sedenje v nekem jarku z vodi. Vročina je namreč tankaj neznosna.

SKOP IZ TREVISA in njegovi duhovniki so napram našim beguncem zelo dobri. Zbrali so zanje večje količine oblačil ter 50.000 Lir.